

۵۴۲

منظومه لیلی و مجنون

از

مثالی کاشانی

شاعر قرن نهم

(به انضمام قصیده شبیه موسوم به آینه گیتی نما)

تصحیح، مقدمه، تعلیقات

حسین قربان پور آرانی

عضو هیئت علمی دانشگاه کاشان

سرشناسه	:	مثالی کاشانی، قرن ۹ ق.
عنوان و نام پدیدآور	:	منظومه لیلی و مجنون از مثالی کاشانی (شاعر قرن نهم) به انضمام قصیده شینه موسوم به آینه گیتی‌نما/ تصحیح، مقدمه، تعلیقات حسین قربان‌پور آرانی
مشخصات نشر	:	کاشان: دانشگاه کاشان، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	:	۲۳۶ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۹۳۲۴۸-۶-۶
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
موضوع	:	شعر فارسی - قرن ۹ ق.
شناسه افزوده	:	قربان‌پور آرانی، حسین، ۱۳۵۲، مصحح
رده بندی کنگره	:	PIR۵۸۲۱ / J۹۱۳۹۱
رده بندی دیویی	:	۸۵۱ / ۲۳
شماره کتابشناسی ملی	:	۲۹۰۳۶۳۵

کاشان، کیلومتر ۶ بلوار قطب رواندی، دانشگاه کاشان

publication@kashanu.ac.ir

منظومه لیلی و مجنون از مثالی کاشانی (شاعر قرن نهم)
 به انضمام قصیده شینه موسوم به آینه گیتی‌نما
 چاپ اول: ۱۳۹۱ • لیتوگرافی، چاپ، صحافی: باختر، شریف، ایران زمین
 شمارگان: ۵۰۰ نسخه • تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۹۳۶۱۶۶۱۳
 شابک ۹۷۸۶۰۰۹۳۲۴۸۶۶۶۶ • ISBN: 978-600-93248-6-6

قیمت: ۷۹۰۰۰ ریال

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

پیش‌گفتار ۹

مقدمه

الف) احوال و آثار خاللی کاشانی ۱۱

ب) قول تذکرها و کتب تراجم درباره خاللی ۱۳

ج) لیلی و مجنون مثالی و تقلید از نظامی ۱۷

د) شیوه شاعری مثالی ۱۹

ه) معرفی نسخه و روش تصحیح ۲۲

منظومه لیلی و مجنون

در نعت مهتر پیغمبران، محمد آخر الزمان ۳۳

در صفت معراج نبی علیه السلام ۳۵

در شناخت حضرت آفریدگار جلّ جلاله ۳۷

در سبب نظم کتاب گوید ۴۰

در خطاب زمین بوس گوید ۴۷

در حق خویش گوید و بعضی در شکایت دیگران ۴۸

در نصیحت گوید ۵۰

گفتار در روش و آداب گوید ۵۱

حکایت ۵۴

گفتار در داستان لیلی و مجنون ۵۷

- آگاه شدن مادر لیلی از عاشقی مجنون با لیلی و باز گرفتن لیلی را از مکتب ۶۱
- بیخودی کردن مجنون از فراق لیلی ۶۳
- رفتن مجنون به نظاره لیلی ۶۵
- رفتن پدر مجنون به خواستگاری لیلی و محروم بازگشتن ۶۶
- زاری کردن مجنون در عشق لیلی ۷۰
- نصیحت کردن پدر، مجنون را ۷۲
- جواب دادن مجنون پدر را به زاری ۷۴
- حکایت ۷۵
- بردن پدر، مجنون را به زیارت خانه کعبه ۷۷
- زاری کردن مجنون با پدر خانه کعبه ۷۹
- در صفت خوبی لیلی گوید ۸۰
- در صفت بهار و رفتن لیلی به کعبه آستان ۸۳
- آشپانه ساختن مرغان بر سر مجنون ۸۶
- رفتن ابن سلام به خواستگاری لیلی و خشنود به وسع مدین ۸۹
- آشنا شدن مجنون با نوفل ۹۱
- جنگ کردن نوفل با قبیله لیلی و ظفر یافتن ۹۵
- رهانیدن مجنون، کبک را از دام صید ۱۰۰
- رهانیدن مجنون، تذرو را از دام صیاد ۱۰۲
- مناظره کردن مجنون با همای ۱۰۵
- شکستن لیلی، کاسه مجنون را ۱۰۷
- خواستن ابن سلام لیلی را به زنی ۱۱۰
- آگاه شدن مجنون از شوهر کردن لیلی و مناظره کردن مجنون با خیال لیلی ۱۱۴
- نصیحت کردن پدر، مجنون را بار دوم ۱۱۸
- جواب دادن مجنون، پدر را ۱۲۲
- آگاه شدن مجنون از وفات پدر ۱۲۵
- انس گرفتن مجنون در بیابان با دد و دام ۱۲۸
- حکایت ۱۳۰

فهرست مطالب ۷

در مدح ممدوح و زاری کردن مجنون از درازی شب هجران	۱۳۲
نامه آوردن سلیم عامری نزد مجنون	۱۳۵
نامه لیلی به مجنون	۱۳۸
نامه مجنون به لیلی	۱۴۰
رفتن سلیم عامری نزد مجنون و جامه و طعام بردن	۱۴۴
حکایت	۱۴۶
واقف شدن مجنون از وفات مادر خود	۱۴۹
ملاقات لیلی و مجنون	۱۵۱
غزل خواندن مجنون در حضور لیلی	۱۵۵
در بزرگواری مجنون عامری گوید	۱۵۹
در وفات شوهر لیلی گوید	۱۶۱
آگاه کردن سلیم عامری، مجنون از وفات شوهر لیلی	۱۶۳
رسیدن لیلی و مجنون به یکدیگر به طریق عصمت	۱۶۵
در صفت خزان وفات لیلی گوید	۱۷۱
آگاه کردن مادر لیلی، مجنون را از وفات لیلی و مردن مجنون بر سر تربت او	۱۷۶
در خاتمه کتاب و مدح حضرت شیخ نظامی و امیر خسرو دهلوی	۱۸۲
آیینۀ گیتی نما	۱۸۷

تعلیقات

یادداشت‌های لیلی و مجنون	۱۹۹
یادداشت‌های آیینۀ گیتی نما	۲۱۹

فهرست‌ها

فهرست واژه‌ها، اعلام و اصطلاحات توضیح شده	۲۲۳
فهرست آیات	۲۲۹
فهرست احادیث	۲۳۱
فهرست منابع و مآخذ	۲۳۳

پیش‌گفتار

بر همگان آشکار است که احیای آثار گذشتگان پلی است برای رسیدن به استقلال فکری و کسب علوم جدید و از آنجا که شناخت فرهنگ یک قوم تنها از راه دقت در مظاهر آن و شناخت پست و بلند آن میسر است، احیای تمام مکتوبات و مخطوطات فارسی ضروری است. در چند ذکر نکته‌ای لازم به نظر می‌رسد و آن فراوانی این گونه آثار تقلیدی در ادبیات فارسی و روشن شدن نقش این گونه آثار در خلاقیت هنری یک ملت است و اینکه خلق چنین آثاری چه چینی به مجموعه خلاقیت هنری ایرانی در طول بیش از هزار سال حیات فکری و فرهنگی قوم ایرانی بعد از اسلام افزوده و تحقیق در این امر و بررسی جنبه‌ها و انگیزه‌های این مسئله خود از مسائل مهم در ادبیات ایران است. به هر حال، تصحیح و چاپ مجموعه‌هایی از این نوع کاری است فراتر از تفنن و عشق و علاقه‌ای بایسته می‌طلبد و نیز اعتقادی مسلم و اعتقاد به حفظ و اعتلای فرهنگ ایرانی از راه احیای آثار زبان فارسی، هدف غایی احیای چنین آثاری است؛ امید است که این اقدام ناچیز با بضاعت اندک بنده در این راه، وافی به مقصود باشد.

در پایان پس از حمد و سپاس از درگاه خداوند بی‌نیاز بی‌همتا که انگیزه و فرصت انجام چنین کارهایی را به بنده اعطا فرموده و اعتراف به قصور در کارهایی این چنین که گاهی ناگزیر هم هست، امیدوارم این کار در پیشگاه علاقه‌مندان زبان و ادب فارسی مطلوب افتد و اگر عیب و قصوری در این کار دیدند، بنده را از هدایت خود محروم نگردانند. والحمدلله اولاً و آخراً